

B. Wet van 22 April 1864 (Staatsblad n°. 22).

Eenig artikel.

De loteling, die zich, overeenkomstig art. 150 der wet van den 19den Augustus 1861 (*Staatsblad* n°. 72), heeft aangemeld of doen aanmelden om bij de zeemilitie te dienen, doch aan de oproeping, in art. 111, of aan die in art. 174 bevolen, niet heeft voldaan, en volgens art. 173 in dienst moet gesteld worden, kan voor vier jaren bij de zeemilitie worden ingelijfd, tenzij het cijfer, in art. 5 als maximum bepaald, voltallig ware.

Hiervan is uitgezonderd de loteling, omtrent wien Gedeputeerde Staten hebben beslist, dat geene omstandigheden van zijn wil onafhankelijk hem hebben belet aan de oproeping te voldoen.

Eenig artikel.

De loteling, die zich, overeenkomstig art. 150 der wet van den 19den Augustus 1861 (*Staatsblad* n°. 72), heeft aangemeld of doen aanmelden om bij de zeemilitie te dienen, doch aan de oproeping, in art. 111, of aan die in art. 174 bevolen, niet heeft voldaan, en volgens art. 173 in dienst moet gesteld worden, kan voor acht jaren bij de zeemilitie worden ingelijfd, tenzij het cijfer in art. 5 als maximum bepaald, voltallig ware.

Hiervan is uitgezonderd de loteling, omtrent wien Gedeputeerde Staten hebben beslist, dat geene omstandigheden van zijn wil onafhankelijk hem hebben belet aan de oproeping te voldoen.

[63 en 65. 6.]

VOORLOOPIG VERSLAG.

Het afdeelingsonderzoek der wetsontwerpen tot tijdelijke versterking der nationale militie en tot wijziging der schutterijwet heeft aanleiding gegeven tot de volgende beschouwingen en opmerkingen.

Algemeene beschouwingen.

§ 1. De behandeling dezer wetsontwerpen gaf aan verscheidene leden aanleiding hunne teleurstelling te uiten over het uitblijven eener behoorlijke regeling der levende strijdkrachten. Herinnerd werd, hoe de herhaalde pogingen, vóór 1887 daartoe aangewend, voor een deel waren afgestuit op bezwaren, ontleend aan de bepalingen der Grondwet van 1848; hoe de grondwetsherziening van 1887 den wetgever grootere vrijheid tot regeling had verschaft, en hoe vervolgens de zaak op nieuw was aan de orde gesteld door het hoofdzakelijk in overeenstemming met het rapport der bij Koninklijk besluit van 10 Juni 1888 benoemde Staatscommissie opgemaakt wetsontwerp betreffende de regeling van den krijgsveld. Zij betreurden ten eerste, dat dit wetsontwerp niet tot afdoening was gekomen, en dat het, na zoovele andere vruchteloze pogingen, weder was mislukt eene behoorlijke regeling tot stand te brengen. Dat de bestaande toestand verbetering behoeft, is een sedert jaren vaststaand feit. Toen het in 1870 noodig werd voorbereidende maatregelen tot handhaving der neutraliteit te nemen, bleek, dat wij zoo goed als weerloos waren, en de verbeteringen, die sedert dien tijd werden aangebracht, konden bij gebreke van eene herziening der wettelijke bepalingen niet afdoende zijn. Sedert 1870 is voor de regeling van deze zoo hoogst belangrijke aangelegenheid een kostbare tijd verloren gegaan, en ons land mocht zich naar de meening van deze leden, wel gelukkig rekenen, dat het tot dusverre in internationale verwikkelingen niet is betrokken.

Het ware echter onverantwoordelijk langer in dezen staat van zaken te berusten. Het gevaar voor oorlog blijft voortdurend bestaan. De groote Mogendheden wedijveren met elkander in het vermeederen en versterken der strijdmiddelen, en schijnen daarin het eenige middel te zien om den steeds dreigenden krijg te voorkomen. Er bestaat niet de minste zekerheid, dat deze toestand van gewapende vrede op den duur zal kunnen gehandhaafd worden. Op het meest onverwachte oogenblik kan een oorlog losbarsten, en wanneer dit geschiedt, dient Nederland in staat te zijn, zoo noodig, zijne zelfstandigheid naar beste vermogen te verdedigen. Enkele leden waren van oordeel, dat voor buitenlandsche aanvallen weinig of geen gevaar bestond, zolang ons land vasthield aan zijne vrijgevege handelspolitiek, maar hiertegen werd aangevoerd, dat inbreuken op onze zelfstandigheid, en bepaaldelijk pogingen tot schending onzer neutraliteit, ook bij het volgen van zoodanige politiek, tot de geenszins onmogelijke zaken behooren. Tegen zoodanige inbreuken bestaat geen betere waarborg dan eene behoorlijke regeling onzer defensie.

Is het tegenwoordig Ministerie gezind om met den noodigen spoed te komen met een voorstel tot regeling van den krijgsveld op den grondslag der herziene Grondwet? Zij verklaart in de Memorie van Antwoord omtrent hoofdstuk I der Staatsbegroting van 1892, dat er over de

noodzakelijkheid eener spoedige en behoorlijke regeling onzer levende strijdkrachten moeilijk verschil van gevoelen kan bestaan. Maar als deze verklaring haar ernst is, waarom heeft zij dan eene tijdelijke regeling voorgesteld, bestemd om te gelden voor de lichten der militie tot 1894? Waar eene definitieve regeling op afdoende wijze is voorbereid bij de samenstelling en de behandeling van het wetsontwerp van den Minister BERGANSIUS; waar dientengevolge alle noodige gegevens voorhanden zijn; waar de tegenwoordige Minister van Oorlog deel heeft uitgemaakt van de Commissie van Voorbereiding voor bedoeld wetsontwerp; waar die Minister daarenboven in woord en geschrift getoond heeft omtrent de inrichting der levende strijdkrachten eene gevestigde overtuiging te hebben — daar had men, bepaaldelijk nu door het votum der Kamer van 8 Mei 1891, betreffende den persoonlijken dienstplicht, eene uitspraak is gedaan omtrent eene der meest betwiste hoofdzaken, naar het inzien dezer leden mogen verwachten, dat onverwijld een nieuw definitief voorstel zou zijn gedaan. Eene omwerking van het ontwerp-Bergansius, waardoor het in overeenstemming werd gebracht met de meening der tegenwoordige Minister van Oorlog, Marine en Binnenlandsche Zaken, kon in de gegeven omstandigheden toch niet veel tijd gevorderd hebben. Dit zou althans, naar de meening van sommige leden in eene afdeeling, zeker het geval niet behoeven te zijn, indien de tegenwoordige Regeering gezind was als grondslag der definitieve regeling aan te nemen het aangegevene op blad. 35 van het Verslag der Commissie van Voorbereiding voor dat ontwerp, in verband met hetgeen ten aanzien van de dienstruiling gezegd is op blad. 200 van dat Verslag.

Hiertegen werd door andere leden opgemerkt, dat, met hoeveel voortvarendheid zoodanige omwerking ook geschiedde, het nemen van tijdelijke, aan eene definitieve regeling voorafgaande, maatregelen toch nootlig moest worden geacht. Het viel immers niet te ontkennen, dat die omwerking reeds uit een technisch oogpunt een verre van gemakkelijk werk is, en dat zeker geruime tijd zal verloopen, eer de definitieve regeling met de voor invoering daarvan nootlige voorschriften tot stand kan komen, terwijl daarenboven in aanmerking genomen moet worden, dat de geldende verlengingswet van den dienstdag der miliciens binnenkort ophoudt van kracht te zijn. Kon men dus — afgescheiden van den aard en den inhoud der ingediende voorstellen — vrede hebben met het nemen van tijdelijke maatregelen, zoo achtten vele leden het toch noodig dat de Regeering zich nader zou verklaren omtrent de strekking der definitieve regeling, die zij beoogt en omtrent den tijd van indiening van het voorstel van zoodanige regeling. De ingediende voorstellen strekken toch tot het brengen van belangrijke veranderingen in de bestaande regeling, en men kon die veranderingen moeilijk beoordeelen, wanneer men niet wist, in hoeverre zij verband houden met de definitieve regeling, welke de Regeering zal voorstellen.

Tot dusverre heeft de Regeering zich ten deze tot zeer vage verklaringen bepaald. Ook onder de leden, die overtuigd waren dat het hare ernstige bedoeling was deze zaak met den vereischten spoed tot een goed einde te brengen, waren er, die meenden, dat de Volksvertegenwoordiging aanspraak mocht maken op nadere meer bepaalde mededeelingen omtrent de voornemens der Regeering.

Sommige leden drukten hunne bevreemding uit over hetgeen in de Memorie van Antwoord betreffende hoofdstuk

I der Staatsbegroting voor 1892 gezegd is omtrent het ontwerp van den Minister BERGANSIUS in het Voorloopig Verslag was als de meening van sommige leden me te gedeeld dat de kansen op aanneming van dat ontwerp grooter zouden zijn geweest, indien die Minister meer gehoor had willen geven aan »de wenschen» der Commissie van Voorbereiding, waarvan de tegenwoordige Minister deel uitmaakte. In haar antwoord doet de Regeering het voorkomen, alsof de regeling der levende strijkrachten vertraagd is, omdat in genoe d ontwerp te groote persoonlijke en geldelijke offers werden gevraagd, en alsof in het Voorloopig Verslag sprake was geweest van wenschen der Commissie van Voorbereiding tot vermindering van bedoelde offers, hetgeen volstrekt niet het geval is. Dit antwoord had te meer bevreemding gewekt, omdat tot dusverre niet gebleken is, dat de tegenwoordige Minister van Oorlog het mogelijk rekent met geringer lasten van persoonlijke en geldelijke aard, dan uit de aanneming van het ontwerp-BERGANSIUS zouden zijn voortgevloeid, tot eene behoorlijke regeling der levende strijkrachten te geraken.

§ 2. Beantwoorden deze wetsontwerpen aan het karakter van noodwetten? De vraag werd door de groote meerderheid in ontkennenden zin beantwoord. Bij de behandeling van het Adres van Antwoord op de Troonrede werd de aard eener noodwet op zeer duidelijke wijze aangegeven door den Minister van Oorlog. »De noodwet», zeide hij, »is slechts een andere en betere vorm voor de vroegere verlengingswetten van den dienstdienst der militie, om de mannen te verkrijgen die wij noodig hebben voor de landverdediging, zoolang de definitieve wet er niet is», en verder: »De noodwet is, het spreekt vanzelf, eene wet die men uit nood indient, waarbij dus haast is; die dus zeer eenvoudig moet zijn en waarin men geene belangrijke en groote zaken aan de orde kan stellen.»

De ingediende wetsontwerpen hebben eene veel verdere strekking dan naar deze omschrijving aan noodwetten kan worden gegeven, en wijken niet enkel in vorm, maar ook in het wezen der zaak, af van de vroegere verlengingswetten van den dienstdienst der miliciens.

Voor eerst bepaalden die wetten zich tot eene verlenging van den dienstdienst met een of twee jaren. Thans wordt echter eene verdubbeling van den dienstdienst voorgesteld en de gevolgen van dezen maatregel zullen zich voor de dienstplichtigen te land tot 1904, voor die ter zee tot 1902 doen gevoelen. Dit voorstel is niet een maatregel van nood, die zich aansluit aan de bestaande organisatie, maar eene wezenlijke wijziging dier organisatie, welke een nieuwe toestand schept en toch voor afdoende verbetering geheel onvoldoende is. Men zag in dien dienstdienst van tien jaren een vooruitloopen op eene beslissing, die eerst bij eene definitieve regeling behoort genomen te worden, en met te meer aandrang herhaalde men daarom de boven uitgedrukte meening dat de Regeering zich duidelijk omtrent hare voornemens behoort uit te spreken.

In de tweede plaats worden aan de verlenging van den dienstdienst tal van wijzigingen toegevoegd, die daarmede geen verband houden; die zonder overwegend bezwaar kunnen worden uitgesteld totdat de definitieve regeling, welke naar de belofte der Regeering spoedig aanhangig gemaakt zal worden, tot stand komt, en die niet overeenstemmen met de beweegredenen van het wetsontwerp, waarin enkel van de noodzakelijkheid eener tijdelijke versterking van de militie wordt gesproken.

In de derde plaats mist ook de voorgestelde wijziging der schutterijwet geheel het karakter van een noodmaatregel. De vrijstelling der oudgedienden voor den tijd van vrede immers zou de inrichting der schutterijen belangrijk wijzigen. Tevens zou het voorstel de verplichting om bij de schutterijen te dienen uitbreiden over een veel grooter aantal ingezetenen dan tot dusverre het geval is, en daarmede een stap doen in de richting van het stelsel van volkswapening — een stelsel, waaromtrent thans geene beslissing kan worden genomen.

Deze bezwaren samenvattende, kwam men tot het besluit, dat de voorgestelde maatregelen geenszins gevorderd worden door den nood van het oogenblik en in de bestaande regeling der strijkrachten vrij diep ingrijpen. De bezwaren aan het tot stand komen eener definitieve regeling

verhoeden zijn en uit een politiek, en uit een technisch oogpunt zoo groot, dat het allerminst wenschelijk kon zijn de behoefte daaraan door de aanneming van de voorgestelde ontwerpen te gaan verminderen. Al moge de bedoeling der Regeering eene andere geweest zijn, er is groot gevaar, dat de aanneming der door haar voorgestelde maatregelen een voorloopigen toestand zou in het leven roepen, welke telkens zou worden verlengd en gedurende eene reeks van jaren zou worden bestendig. Hiertoe wenschten deze leden niet mede te werken, en zij gaven der Regeering daarom in overweging op hare voorstellen terug te komen, en zich te bepalen tot hetgeen naar de aangehaalde verklaring van den Minister van Oorlog in hare bedoeling lag, namelijk tot het voordragen eener verlengingswet in gewijzigden vorm; met dien verstande, dat daarmede gepaard ging eene wijziging van art. 6 der militiewet, welke verlenging van dienstdienst mogelijk maakt zonder het bewijs te vorderen, dat de omstandigheden, welke daartoe roepen, als buitengewone zijn te beschouwen. Aan de tweede zinsnede van art. 6 zou tot dat einde het volgende kunnen worden toegevoegd: »Hetzelve kan, totdat nader bij de wet overeenkomstig art. 181, 2de lid, der Grondwet in de regeling der levende strijkrachten zal zijn voorzien, ook geschieden tot tijdelijke versterking der militie.» Er waren ook enkele leden, die in het verstrekkend karakter der voorgestelde maatregelen daarom overwegend bezwaar zagen, omdat, naar hunne meening, eerst dan omtrent het nemen van zulke maatregelen kon worden beslist, wanneer de Kamer zou zijn gekozen naar eene op breeder grondslag gevestigde regeling van het kiesrecht.

Andere leden konden met de vermelde bedenkingen niet of althans slechts ten deele instemmen. Zij deden uitkomen dat de Minister van Oorlog steeds aan wijziging der militiewet boven eene jaarlijksche verlengingswet de voorkeur had gegeven. Ten gunste van de voorgestelde regeling werd voorts aangevoerd, dat daarbij, anders dan bij de verlengingswetten, niet in aanmerking kwam de vraag of er buitengewone omstandigheden bestaan, terwijl men daardoor tevens ontkwam aan de noodzakelijkheid om jaarlijks ter zake eene beslissing te nemen en aan de kans, dat de verlenging geweigerd werd. Voorts meenden eenige leden dat de ingrijpende verandering, welke de inrichting der schutterijen door aanneming van het gedane voorstel zou ondergaan, een afdoende waarborg tegen verdragten van de indiening van definitieve voorstellen zou opleveren. De toestand, welke met betrekking tot de schutterijen in het leven zou worden geroepen, zou toch op den duur blijken onhoudbaar te zijn.

§ 3. Nevens de bedenkingen, ontleend aan het karakter der voorgestelde maatregelen, voegde zich voor vele leden het bezwaar, dat de voorstellen niet strekten tot invoering van den persoonlijke dienstplicht. Waar de Regeering eenmaal zoo ver wenschte te gaan in het veranderen der bestaande toestanden, als zij in deze hare voorstellen blijkt te willen doen scheen de afschaffing der plaatsvervangende in die voorstellen niet te mogen ontbreken. Tegenover de uitdrukkelijke verklaring der Regeering kon men aan hare ernstige bedoeling tot invoering van den persoonlijke dienstplicht niet twijfelen, ofschoon uit de antecedenten van den Minister van Oorlog scheen te blijken, dat hij hooger prijs stelde op de invoering van den algemeenen, dan van den persoonlijke dienstplicht. Maar indien de Regeering inderdaad de afschaffing der plaatsvervangende wenscht, waarom heeft zij die dan niet opgenomen in de ingediende voorstellen? In de Memorie van Antwoord betreffende hoofdstuk I der Staatsbegroting voor 1892 geeft zij als haar gevoelen te kennen, dat thans hieromtrent geene beslissing zou kunnen worden genomen, omdat de invoering van den persoonlijke dienstplicht met behoud der tegenwoordige inrichting van militie en schutterijen moeilijk verenigbaar zou zijn. Men kon zich echter bij deze verklaring niet nederleggen, en men verwonderde zich, dat tot bewijs van deze stelling geen enkel argument is aangevoerd. Voor deugdelijke motiveering bestond te eer rezen, waar in 1873 door de Ministers VAN LIMBURG STIRUM en GEERTSEMA een voorstel is ingediend, hetwelk strekte tot invoering van den persoonlijke dienstplicht. (Gedrukte stukken 1872-1873 — 115.) Nu is wel is waar dat voorstel door de Tweede Kamer ver-

Voorziening ter tijdelijke versterking van de Nationale Militie (63) en Wijziging van de wet op de schutterijen (65).

worpen, maar de indiening daarvan bewijst toch dat de toenmalige Regeering den persoonlijken dienstplicht met de bestaande inrichting van het leger zeer wel vereenigbaar achtte, terwijl bovendien in het oog is te houden, dat de kansen van aanneming van een dergelijk voorstel zeer zijn verbeterd, nu de Kamer zich ten vorigen jare met groote meerderheid voor het beginsel van den persoonlijken dienstplicht verklaard heeft.

Met grond meende men verder te kunnen beweren, dat zoodanig voorstel een noodzakelijk complement is van het voorstel tot verlenging van den dienstdienst. Die verlenging zou toch de bezwaren, aan het stelsel van plaatsvervangings verbonden, nog vermeederen, want zij zou niet alleen het aantal personen, welke als plaatsvervangers kunnen optreden, in niet geringe mate verminderen, maar ook den dienst der plaatsvervangers verzwaren. Beide omstandigheden zullen uit den aard der zaak moeten leiden tot aanmerkelijke verhooging der aan de plaatsvervangings verbonden kosten. Het zou dus voortaan slechts voor zeer vermogende lieden mogelijk worden zich een plaatsvervanger te verschaffen, en het hatelijk privilege, dat aan het stelsel verbonden is, zal dan een nog stuitender vorm aannemen, terwijl de onverwilde invoering van den persoonlijken dienstplicht daarentegen gelegenheid zal geven tot de vorming van het dienstplichtig kader, waaraan bij versterking der militie behoefte zal bestaan. Bovendien zou de opneming van bepalingen van bedoelde strekking eene van de voornaamste moeilijkheden wegnemen, welke anders later aan de definitieve regeling van den krijgsveld zullen in den weg staan. En al bleef die regeling desniettemin langer uit dan men rekende, hierin zou minder overwegend bezwaar zijn gelegen, wanneer eenmaal door de invoering van den persoonlijken dienstplicht een belangrijke stap tot verbetering der inrichting van het leger is gedaan.

Een groot aantal leden verklaarde om deze redenen dat zij, als het wetsontwerp zijn tegenwoordig karakter behield, zich daarmee alleen konden vereenigen, indien er alsnog bepalingen tot afschaffing der plaatsvervangings in werden opgenomen.

Door andere leden werden hiertegen bedenkingen van verschillende aard ingebracht. Vooreerst werd betoogd, dat invoering van den persoonlijken dienstplicht bij noodwet zonder twijfel zou leiden tot vertraging van de definitieve regeling der levende strijdkrachten, omdat met die invoering de groote aandrang om tot definitieve regeling te komen zou vervallen. In de tweede plaats meende men dat de persoonlijke dienstplicht inderdaad niet wel was overeen te brengen met de bestaande inrichting van militie en schutterijen, en dat, al ware dit anders, de formulering en behandeling der op dit stuk noodige bepalingen in elk geval veel tijd zou vereischen, zoodat de thans noodige maatregelen van tijdelijken aard niet spoedig genoeg zouden kunnen tot stand komen. Verder werd aangevoerd dat afschaffing der plaatsvervangings bij de aanhingige wetsontwerpen slechts zou kunnen geschieden in strijd met de overtuiging van een niet gering deel van het Nederlandsche volk, terwijl daarentegen bij de definitieve regeling wellicht op den grondslag van algemeenen oefenplicht met dienstruiling een vergelijk ware te treffen, dat alle staatkundige richtingen zou bevredigen.

Eindelijk voerde men tegen het stelsel van persoonlijken dienstplicht zelf de bekende bezwaren aan, waartegenover anderzijds op de bekende gronden de voordeelen van dat stelsel werden ontwikkeld.

§ 4. Sommige leden uitten hunne bevreemding over het feit, dat een voorstel tot verdubbeling van den dienstdienst was gedaan door den tegenwoordigen Minister van Oorlog, die tot dusverre steeds had gestreden voor groote contingenten en korten dienstdienst. Had hij zich, evenals bij het ontwerp in 1889 door hem als lid der Kamer ingediend, uitsluitend bepaald tot verlenging van den dienstdienst met drie jaren, men had dit kunnen beschouwen als een maatregel van nood, voortvloeiende uit den wensch om zich zoo nauw mogelijk aan te sluiten bij de bestaande organisatie. Uitbreiding van den dienst tot tien jaren kon echter, naar het scheen, slechts gerechtvaardigd zijn, indien de bedoeling was bij de definitieve regeling een even zoo langen of langeren dienstdienst in te voeren.

Hoe dit zij, vele leden meenden dat verdubbeling van den dienstdienst op de voorgestelde wijze niet veel meer voor versterking zou zijn gedaan dan door bestendiging van de thans geldende verlengingswet voor volgende lichtingen is te verkrijgen. De miliciens zullen toch gedurende de laatste jaren van hun dienstdienst in tijd van vrede geenerlei militaire verplichtingen hebben te vervullen. Zij behoeven geen deel te nemen aan herhalingsoefeningen en zelfs niet op te komen om te worden geïnspecteerd, zoodat zij in de laatste jaren van den dienstdienst wel niet meer als bruikbare soldaten zullen zijn te beschouwen. Voorts worden zij geheel vrijgelaten de buitenlandsche zeevaart uit te oefenen en zich naar het buitenland te begeven. Van uitbreiding van beroepskader wordt in de Memorie van Toelichting niet gesproken; dat zij niet ligt in de bedoeling, mag echter worden afgeleid uit de omstandigheid, dat naar de verklaring der Regeering de voorgestelde regeling geene vermeederings van uitgaven met zich zou brengen. Nu zullen wel is waar de drie oudste lichtingen volgens de Memorie van Toelichting worden bestemd voor de depots en daarbij onder de wapenen komen ten einde te dienen tot aanvulling van verliezen gedurende den oorlog, maar zoodanige verliezen zullen het kader evenzeer treffen als de soldaten, en het is reeds daarom noodig dat ook bij de depots genoegzaam kader beschikbaar zij. Wort niet overgegaan tot de noodige uitbreiding van het aantal officieren en onderofficieren, dan zal ook uit dit oogpunt de militaire waarde der oudste drie lichtingen gering zijn. Ook zou, vooral indien gelijktijdige oproeping dier lichtingen noodig mocht zijn, bij de depots eene niet geringe verwarring ontstaan, wanneer daar geen genoegzaam kader aanwezig was.

Hierbij komt nu nog dat, immers volgens de vermelde verklaring der Regeering, voor kleeding, uitrusting en bewapening van deze lichtingen geene maatregelen schijnen genomen te zullen worden. Die verklaring kan intusschen niet wel worden opgevat in dien zin, alsof voor tien lichtingen op den duur geene meerdere uitgaven zouden zijn te doen dan voor zeven. Men meende daaraan deze beteekenis te moeten hechten, dat *voorshands* de aanwezige voorraad van kleeding, uitrustingstukken en wapenen voldoende zou zijn om, ook bij mobilisatie van tien lichtingen, zonder vermeederings van uitgaven in de behoefte te voorzien. Maar is daartoe die voorraad inderdaad groot genoeg? Gaarne ontving men hieromtrent nadere inlichting. Ten aanzien der kleeding werd opgemerkt, dat, waar de miliciens in het bezit blijven van een deel daarvan, het zeer de vraag zou zijn, of dat deel gedurende de laatste vier jaren van den dienstdienst bruikbaar zou blijven, wanneer te dien aanzien geenerlei controle werd uitgeoefend. Het overige gedeelte der kleeding wordt door het Rijk ingehouden, wanneer de miliciens met verlof naar huis gezonden worden. Zullen deze kleedingstukken bruikbaar blijven gedurende den verderen duur van den tienjarigen dienstdienst? Bedenk men, welke veranderingen het lichaam gewoonlijk tusschen den leeftijd van 25 en van 30 jaar ondergaat, dan schijnt de vraag ontkennend beantwoord te moeten worden. En het spreekt vanzelf dat men tot voorziening in de behoefte aan behoorlijke kleeding niet kan wachten totdat de troepen zijn gemobiliseerd. Men herinnerde hierbij hoe bij de mobilisatie van 1870 is gebleken, welke bezwaren het oplevert, indien de noodige maatregelen niet tijdig worden getroffen.

Betwijfelde men, of niet ter voorziening in de behoefte aan kleeding nieuwe uitgaven noodig zouden zijn, die twijfel bestond evenzeer ten aanzien van de voorziening in de bewapening. Ook hieromtrent zag men nadere inlichtingen te gemoet. Men meende te weten, dat nu reeds aan eene bepaalde categorie van geweren voor het geval van oorlog naar gelang der omstandigheden tweeërlei bestemming was gegeven. Is dit juist? Ook vroeg men hoe bij mobilisatie in de behoefte der oudste lichtingen aan nachtleger voorzien zou moeten worden.

De vermelde bedenkingen leidden tot het besluit, dat toevoeging van drie lichtingen, bestaande uit sedert jaren niet meer geoefende manschappen, zonder behoorlijke voorziening in kader, kleeding, uitrusting en bewapening, niet als eene werkelijke versterking der weerbaarheid kon worden aangemerkt.

Verder werd tegen de voorgestelde verlenging van den

diensttijd door verscheidene leden aangevoerd, dat de ongelijkheid van den druk der persoonlijke lasten voor 's lands verdediging daardoor nog grooter zou worden, dan zij reeds is. De vermeëring van druk mocht in vredetijd gering zijn, het wetsontwerp werd dan toch voor andere tijden in het leven geroepen, en de oproeping van de reservisten, waarvan de meesten gehuwd zullen zijn of althans eene gevestigde positie in de maatschappij zullen innemen, zou voor hen een niet gering bezwaar zijn. Wel is waar was bij het ontwerp van den Minister BERGANSIUS een nog langere diensttijd voorgesteld, maar daarbij waren ook aan anderen dan dienstplichtigen militaire verplichtingen opgelegd, waardoor de ongelijkheid van druk zooveel mogelijk werd getemperd.

Eindelijk werd door sommige leden de meening uitgesproken, dat het niet aanging den diensttijd der vóór de afzondiging van de nieuwe bepalingen reeds ingeschreven lichten te verlengen, omdat op die wijze aan de wet terugwerkende kracht zou worden gegeven. Verlenging van den diensttijd kon voor die lichten wel is waar geschieden op grond van, en op de wijze bedoeld bij de tweede zinsnede van art. 6 der militiewet, welke volgens dit wetsvoorstel geene wijziging zou ondergaan, maar om dit artikel te kunnen toepassen, moet de Staat in oorlog of in andere buitengewone omstandigheden verkeeren. En dat er op dit oogenblik buitengewone omstandigheden zouden bestaan, is tot dusverre door de Regeering niet beweerd.

Andere leden hadden tegen de voorgestelde verlenging van diensttijd geen overwegend bezwaar. Zij betogden, dat de ongelijkheid van den druk der militaire lasten door de aanneming van het voorstel alleen in tijd van oorlog grooter zal worden en de last dan niet alleen op de hier bedoelde manschappen, maar ook op de schutterijen met hare reserve, wellicht op den landstorm zal drukken. en het scheen hun wel noodig in oorlogstijd dadelijk over alle in het leger geoefende manschappen te kunnen beschikken. Dezerzijds vroeg men echter, waarom de Minister van Oorlog thans verder gegaan was, dan hij deed in zijn voorstel van 1889 (Gedrukte stukken 1888—1889 n°. 87), toen hij de verlenging slechts tot acht lichten wenschte uit te strekken.

Naar aanleiding van deze vraag werd opgemerkt, dat de uitbreiding tot tien jaren wellicht noodig is wegens de omstandigheid, dat bij mobilisatie een groot aantal miliciens niet tijdig, en dan wellicht in het geheel niet, de plaats hunner bestemming zal kunnen bereiken. Is dit inderdaad de reden waarom thans een diensttijd niet van acht, maar van tien jaren is voorgesteld?

Sommigen verklaarden verder met genoegen gezien te hebben dat de Regeering voorhands niet gekomen was met een voorstel tot uitbreiding van het contingent naar het vroeger door dezen Minister van Oorlog verdedigd stelsel. Immers de verkorting van den eersten oefeningstijd, welke met eene eenigszins aanzienlijke uitbreiding van het contingent gepaard moet gaan om de persoonlijke en financieele lasten niet te hoog op te voeren, zou naar het inzien dezer leden, die zich hiervoor meenden te kunnen beroepen op het gevoelen van schier alle deskundigen, grooten afbreuk doen aan de militaire waarde der dienstplichtigen en aan de vorming van het kader. Daarom werd het bedenkelijk geacht, dat de Minister van Oorlog inmiddels zijne denkbeelden omtrent den eersten oefeningstijd reeds in practijk bracht. In Mei opgekomen miliciens waren, naar men meende, reeds in September met verlof naar huis gezonden. De uitgaven, voor eene zoo korte oefening gedaan, moesten echter, naar de meening van deze leden, als weggeworpen geld beschouwd worden. Daarenboven wordt het bij zoo korten oefeningstijd geheel onmogelijk kader te vormen, want de beschikbare tijd der miliciens, behorende tot het blijvend gedeelte, wordt bijna geheel in beslag genomen door wacht- en corvédiensten, en voor hunne verdere oefening bestaat geene gelegenheid.

Hiertegen werd van andere zijde aangevoerd, dat, waar ook volgens meerdere deskundigen het verblijf onder de wapenen gedurende de wiutermaanden voor de oefening der soldaten weinig nut opleverde, tegen de door den Minister genomen maatregelen geen overwegend bezwaar kon bestaan.

Ten slotte werd gevraagd, of de Minister van Oorlog — indien de gevraagde verlenging werd toegestaan — voornemens is in de bestaande organisatie van het leger geene verandering te brengen, en of hij van oordeel is dat die verlenging Nederland in staat zal stellen zich tegen aanvallen op zijne onafhankelijkheid of zijne neutraliteit behoorlijk te verdedigen.

§ 5. Het voorstel tot verlenging van den diensttijd der zeemiliciens is met geen enkel woord toegelicht. Volgens bijlage D der Marinebegroting voor 1892 zijn voor oorlogstijd slechts 2013 zeemiliciens benodigd, terwijl op 1 Januari 1891 beschikbaar waren 2906. Er is dus bij vijf lichten reeds eene reserve van ongeveer 900 man. Bij een contingent van 600 man en een achtjarigen diensttijd zou een nog veel grooter aantal manschappen verkregen worden. Waartoe zou eene zoo groote reserve noodig zijn? Of is het de bedoeling het contingent te verminderen? Van het opdragen van meer belangrijke werkzaamheden dan die, waarmede zij thans zijn belast, aan de zeemiliciens kan toch bij gebreke van herhalingsoefeningen wel geen sprake zijn.

Sommige leden waren van oordeel, dat, waar het wetsontwerp zich niet bepaalt tot die wijzigingen, welke in de gegeven omstandigheden onvermijdelijk noodig zijn, maatregelen tot invoering van herhalingsoefeningen voor de zeemilitie daarin behoorden opgenomen te zijn. Herhaaldelijk is op invoering van zoodanige oefeningen aangedrongen, en de wenschelijkheid daarvan scheen inderdaad boven allen twijfel verheven.

§ 6. Vele leden meenden, dat de schutterijen bij de tegenwoordige inrichting, en wegens onvoldoende oefening, en wegens gemis van de noodige discipline, over het algemeen geringe militaire waarde hebben. Bij definitieve regeling der levende strijdkrachten zullen zij zeker of vervallen, of geheel van aard worden veranderd, en een voorstel, dat beoogde de schutterijen als gemeentelijke instellingen te behouden, zou denkelijk weinig bijval vinden. Bij eene noodwet kan intusschen van opheffing der schutterijen wel geene sprake zijn en de Regeering doet daartoe dan ook geen voorstel. Maar als men de schutterijen eenmaal behoudt, dan dient men ook geene tijdelijke maatregelen te nemen, welke ten gevolge hebben, dat de militaire waarde der schutterijen nog eene gevoelige vermindering zal ondergaan. Dit zou evenwel het geval zijn, indien het voorstel der Regeering om hen, die gedurende 5 jaar bij het leger en gedurende 4 jaar bij de zeemacht gediend hebben, in vredetijd van den dienst als schutter vrij te stellen.

Volgens den staat, behorende bij de *Staatscourant* van 6 Januari 1891, bedroeg op 1 November 1889 het totaal oudgedienden bij de dienstdoende schutterijen 12 767, bij de rustende 17 092 man. Trekt men van dit totaal af degenen, die tot de reserve behooren, dan blijven over voor de dienstdoende schutterijen 7881 en voor de rustende 9224 man, welke cijfers nog eenige vermindering zouden moeten ondergaan voor aftrek van de op grond van art. 160 der militiewet bij de reserve geplaatste leden der schutterijen, terwijl het cijfer voor de dienstdoende schutterijen daartegenover weer eenigszins verhoogd zou moeten worden wegens de tot de reserve behoorenden, die in werkelijken dienst zijn gebleven. Aangezien deze verminderingen en verhooging niet van grooten invloed kunnen zijn, is aan te nemen, dat, buiten de reserve, bij de dienstdoende schutterijen ongeveer 8000, bij de rustende ongeveer 9000 oud-gedienden aanwezig zijn, zoodat het wetsontwerp de verplichting om bij de schutterijen te dienen zou uitbreiden over ongeveer 17 000 man. Wel is, naar de thans bestaande bepalingen, dit cijfer tijdelijk aan verandering onderworpen ten gevolge van de jaarlijksche verlengingswetten, maar op den duur oefenen die wetten daarop geen invloed uit. Gaarne zou men vernemen, in hoeverre deze berekeningen juist zijn.

Zeker is het in elk geval dat het aantal oud-gedienden, die thans tot de schutterijen behooren, niet gering is, en dat hunne medewerking voor de militaire waarde der dienstdoende schutterijen groote beteekenis heeft, want zij vormen de kern van deze weinig geoefende troepen, en uit hen wordt een groot gedeelte van het kader getrokken.

Voorziening ter tijdelijke versterking van de Nationale Militie (63) en Wijziging van de wet op de schutterijen (65).

Zoo zijn bijv. bij de Rotterdamse schutterij	
van de 4 luitenant-adjudanten . . .	3 oud-gedienden,
> > 16 adjudant-onderofficieren . . .	7 >
> > 17 sergeanten-majoor . . .	13 >
> > 82 sergeanten	41 >
> > 10 fouriers	6 >
> > 66 korporaa's	38 >
> > 31 tamboers	18 >

terwijl de kapiteins- en luitenants-kwartiermeesters nage- noeg allen oud-gedienden zijn.

Onttrekking der oud-gedienden zou geheele desorganisatie der dienstdoende schutterijen met zich brengen, voor het handhaven der tucht allernadeeligst zijn en ook in tijd van vrede daaraan alle militaire waarde ont- nemen, zoodat men derhalve even goed tot opheffing der schutterijen zou kunnen overgaan. Al ontkende men niet, dat voor de bedoelde vrijstelling eenige grond van billijkheid is aan te voeren — waar zij feitelijk onvereinigbaar is met het behoud der schutterijen, scheen het voorsteld om haar te verleenen allerminst van practischen zin te getuigen. De dienst der schutterij was overigens niet van zoo drukkenden aard, dat er overwegend bezwaar kon zijn de oud-gedienden bijvoortdoring tot dien dienst te ver- plichten, totdat eene wet tot regeling van den krijgdiens eene nieuwe organisatie der strijdkrachten in het leven roept.

Ook achtten sommige leden het niet boven bedenking om den dienst der schutterijen bij tijdelijken maatregel uit te strekken tot een zoo groot aantal thans daarvoor vrij- gestelde ingezetenen, als ten gevolge van de bedoelde vrijstelling het geval zou zijn. Die uitbreiding scheen, evenals de vrijstelling zelve, te praëjudicieren op de keuze van een definitief stelsel van legeroforming en ook blijkens het gezegde op blz. 2 der Memorie van Toelichting, 4de alinea, een stap te zijn in de richting eener algemeene volkswapening.

Voorts begreep men niet hoe bij aanneming van het wetsontwerp in oorlogstijd de toevoeging der oud-gedienden aan de schutterijen zou moeten geschieden. Men vreesde dat hunne oproeping tot groote verwarring aanleiding zou geven en dat men bij gemis van behoorlijke encadreeing van hunne diensten weinig partij zou kunnen trekken. Ook wenschte men te vernemen, op welke wijze voor behoorlijke kleeding en bewapening gezorgd zou moeten worden.

Tegenover deze bedenkingen werd aangevoerd, dat, waar de geringe militaire waarde der schutterijen naar hare tegenwoordige inrichting erkend werd, het niet wel aanging met zooveel nadruk op te komen tegen de vrij- stelling der oud-gedienden in vreedetijd. Levert hun dienst zoo onbevredigende uitkomsten op, dan kan in hunne vrijstelling, die door de billijkheid gevorderd wordt, inder- daad geen overwegend bezwaar gelegen zijn. Buitendien is aan deze vrijstelling een groot voordeel verbonden, want vormen de oud-gedienden in vreedetijd geen deel der schut- terijen, dan kan men zonder deze te desorganiseeren in oorlogstijd dadelijk over hen beschikken tot versterking van het leger. Die toevoeging is steeds door verschillende deskundigen aanbevolen, en daartoe zou, naar men meende, in oorlogstijd ook zonder wijziging der schutterijwet wor- den overgegaan, hetgeen dan evenwel met grootere bezwa- ren zou gepaard gaan. Ten slotte mocht het ook als een voordeel worden beschouwd dat door de bedoelde wijziging een aantal ingezetenen, die thans van alle militaire lasten zijn ontheven, verplicht zullen worden tot eenige, zij het dan ook elementaire oefening in het belang van 's lands verdediging.

Hiertegenover werd echter herinnerd, dat de tegen- woordige Minister van Oorlog op 11 Juli 1889 in de Kamer betoogd had dat de schutterijwet niet toelaat afzonderlijke korpsen uit oud-gedienden te vormen (zie *Handelingen* 1888-1889 blz. 1275).

§ 7. De Commissie van Rapporteurs meent den indruk bij haar verkregen uit de beschouwingen, welke uit de afdeelingen zijn gerapporteerd, hierin te kunnen samen- vatten, dat het wetsontwerp tot tijdelijke versterking der militie op den bijval van de meerderheid der Kamer kwalijk rekenen kan, tenzij het of tot eene zuivere nood- wet omgewerkt, of met de vereischte bepalingen tot invoering van den persoonlijken dienstplicht aangevuld wordt.

§ 8. Krachtens art. 26 van het Reglement van Orde werden in de derde afdeeling door den heer SCHIMMEL- PENNINCK VAN DER OYE en in de vijfde door den heer SCHAEPMAN nota's ingediend, welke aan dit verslag zijn toegevoegd.

Wetsontwerp tot tijdelijke versterking der militie.

Art. 1.

Aanhef. De vraag werd gedaan of het Strafwetboek en de wetten tot wijziging daarvan hier wel behooren aan- gehaald te worden.

Letter d. De Memorie van Toelichting zegt, dat voor- gesteld wordt den dienstdijd met één jaar te verlengen (behoudens den verderen dienst bij de reserve). Intusschen zal, bij aanneming van dit voorstel, de inlijving geschie- een tusschen 1 en 15 Maart en de overgang in reserve op 1 Augustus. Hieruit blijkt, dat de dienstdijd niet verlengd wordt met een, maar met ongeveer 1½ jaar. Volgens *letter hh* en *mm* zal de geheele dienstdijd om dezelfde reden ook langer duren dan 10 of 8 jaar. Is dus de redactie van *letter d* wel juist?

De opmerking werd gemaakt, dat, na het woord *onder- scheidelijk*, niet gesproken behoort te worden van de laatste vier of, maar van de laatste vier EN drie jaren.

Voorts werd door eenige leden herinnerd, dat de Minister van Oorlog, als lid der Kamer, tegenover het ontwerp- BERGANSIUS had beweerd, dat in eene wet omtrent den dienstdijd, geene bepalingen omtrent de *organisatie* van het leger behooren voor te komen. De hier voorgestelde bepaling is met die zienswijze niet in overeenstemming, aangezien daarin van bestemming voor de reserve wordt gesproken. Men wenschte daarom uit den eersten volzin van het artikel weg te laten de woorden: »waarvan zij echter onderscheidelijk de laatste vier of drie jaren in re- serve blijven», en den tweeden volzin te doen vervallen. Alsdan zullen ook de artikelen 128, 129, 136, 156 en 157 eenige wijziging van redactie moeten ondergaan. Sommige leden meenden overigens, dat de zevende lichting, wat de militie te land betreft, blijkens de laatste alinea van blz. 1 der Memorie van Toelichting met de zesde op ééne lijn staat, en moeilijk als reserve beschouwd kon worden.

Andere leden waren van oordeel, dat omtrent de ver- plichtingen der dienstplichtigen, behorende tot de vier oudste lichtingen, nadere bepalingen noodig zijn. De dienst- plichtigen hebben dan een leeftijd bereikt, waarop hun allerlei openbare betrekkingen kunnen worden opgedragen. Men wees met name op het burgemeestersambt. Het scheen niet wenschelijk een burgemeester, die de mobilisatie heeft te leiden, tevens als reservist te doen opkomen. Bij de gemeentewet zijn de burgemeesters van schutterlijken dienst vrijgesteld. Iets dergelijks scheen ook ten deze niet overbodig.

Ten aanzien der zeemilitie werd door eenige leden opge- merkt dat de tegenwoordige Grondwet, anders dan die van 1848, niet eischt dat voor de zeemilitie een korter dienstdijd worde aangenomen dan voor de militie te land. Intusschen zou men, bij behoud van een contingent van 600 man, veel te veel zeemilitie verkrijgen, indien men den dienstdijd op 10 jaren stelde, en hetzelfde zal, naar het opgemerkte bij de algemeene beschouwingen van dit Verslag, zelfs het geval zijn, indien men den dienstdijd op 8 jaar bepaalt. Maar men kan tot de noodige vermindering geraken door ver- mindering van het contingent, en daartoe geeft de wet der Regeering de vrijheid. Verdient het nu niet de voorkeur den dienstdijd voor de militie te land en ter zee gelijk te stellen, maar dan het contingent aanmerkelijk te verlagen? Voor de zeemilitie bieden zich steeds een zeer groot aantal personen aan, en het aanbod zal wel voldoende blijven, al wordt de dienstdijd ter zee met dien van de militie te land gelijkgesteld, vooral als het contingent verminderd wordt. Voor verschillende regeling bestaat eigenlijk geen reden, want de dienst ter zee is zeker niet zwaarder dan die te land.

Letter m. Thans wordt bij art. 50 der militiewet de vervulling van den vollen dienstdijd gevorderd om aan broeders aanspraak op vrijstelling te verleenen. Volgens de voorgestelde wijziging zal echter, niettegenstaande de

verdubbeling van den dienstdag, een dienst van vijf jaren bij de landmacht en van vier jaren bij de zeemilitie aanspraak op zoodanige vrijstelling geven. Welke is de reden van deze wijziging? Sommigen zagen daarvoor geen voldoende termen en meenden, dat alleen aan vervulling van den vollen dienstdag aanspraak op vrijstelling ontleend kon worden. Anderen waren van oordeel, dat in dit artikel in elk geval van zes- en vijfjarigen dienstdag gesproken moest worden, omdat de actieve dienst volgens het voorstel voor de militie te land op zes en voor de militie ter zee op vijf jaren is bepaald.

Letter o. In de tweede zinsnede van art. 58 komt tweemaal het woord »waarin» voor. Volgens bijlage II der Memorie van Toelichting heeft de voorgestelde wijziging alleen betrekking op het tweede »waarin». Welke de bedoeling is, dient intusschen uit het wetsontwerp zelf te blijken. Men vergelijke hierbij ook het gewijzigde art. 46. Voor »waarvoor» zou men overigens, ook in de vierde zinsnede, liever lezen: »voor welke». De woorden »van het jaar» konden dan vervallen.

Letter p. In plaats van de voorgestelde redactie las men liever: »van het jaar, waartoe de lichte behoort, bij welke hij is ingelijfd.»

Letter r. De opmerking werd gemaakt, dat, wanneer de voorgestelde wijziging in art. 81 wordt aangebracht, ook in art. 101 der wet eene wijziging van dezelfde strekking gebracht zal moeten worden.

Letter t. Volgens bijlage II der Memorie van Toelichting wordt de nieuwe volzin toegevoegd aan de derde zinsnede. In die bijlage is intusschen de tweede zinsnede van het wetsartikel bij vergissing in twee zinsneden gedrukt.

Letter u. Is de vervroegde aflevering wel wenschelijk ten aanzien van de zeemiliciens? Wat zal van de vervroeging het gevolg zijn? Is de bedoeling deze miliciens eerst tot Mei naar hunne woonplaats terug te zenden, of wel om den eersten oefeningstijd met twee maanden te verlengen?

Letter z. De redactie dezer wijziging werd minder duidelijk geacht. Men gaf in overweging in plaats van »tot de vier op eene na jongste lichten» te lezen »tot de lichte van het 2de, 3de, 4de en 5de jaar».

Letter bb. Behoort, evenals in art. 186 van het ontwerp-BERGANSIUS geschiedde, de bevoegdheid tot het stellen van voorwaarden in het belang van den dienst hier niet voorbehouden te worden? En moet niet een termijn gesteld worden na welken de vergunning vervalt, indien daarvan geen gebruik wordt gemaakt? Deze opmerkingen gelden eveneens ten opzichte van *letter ll.*

Letter cc. In de Memorie van Toelichting wordt deze wijziging niet toegelicht. Men meende intusschen, ook in verband met het gezegde op bladz. 2 der Memorie, laatste alinea, dat zij moest dienen tot opheffing van den twijfel, welke bij de beraadslaging over eene interpellatie van den heer SCHEPEL (*Handelingen* 1890-1891, bladz. 742 v.) omtrent den zin van art. 131 en volgende is geopperd.

Letter ee. Enkele leden hadden bezwaar tegen het toekennen der bevoegdheid tot bepaling der straf aan de Ministers van Oorlog en Marine beneden het maximum van twee maanden. Zij meenden dat het belang van den dienst vorderde de verlofgangers voor de hier bedoelde verzuimen streng te straffen, en dat het daarom de voorkeur verdiende den duur van den strafdienst op een fixum van twee maanden te stellen. Daartegen werd echter opgemerkt dat dit, bij het plegen van onwillekeurig verzuim, zeer hard zou kunnen zijn.

Anderen leden meenden dat het, in verband met de bestaande bepaling, beter ware de straf, als maximum, op drie maanden te houden.

Letter ff. De vraag werd gedaan, of het voor eene behoorlijke controle niet noodig is het hier bedoeld onderzoek ook in het 8ste, 9de en 10de dienstjaar te doen plaats hebben.

Letter gg. Gaarne zou men vernemen, wie thans den duur van den hier bedoelden dienst bepaalt.

Letter hh en mm. Zal aan dengene, wiens dienstdag b. v. op den 2den Augustus eindigt, niettemin geen ontslag worden verleend vóór den 1sten Augustus van het volgend jaar? Dit scheen niet billijk.

De woorden »het vorig lid» behooren vervangen te worden door »de vorige zinsnede».

Letter rr en ss. Waarom wordt het ouder de wapenen houden in het geval, bedoeld bij art. 178, voor twee, en in het geval, bedoeld bij art. 177, voor drie jaren bevolen?

Art. 3.

Het wetsontwerp is zoo laat ingediend dat het vóór 1 Januari 1892 onmogelijk door de beide Kamers der Staten-Generaal behandeld kan zijn. De eerste zinsnede van dit artikel zal dus, evenals art. 4 van het ontwerp tot wijziging der schutterijwet, moeten veranderd worden.

Sommige leden vroegen, of niet een langere termijn gesteld zou moeten worden. Ook in verband met de voornemens tot herziening van het kiesrecht zal het toch de vraag zijn of vóór 1895 de definitieve regeling van den verplichten krijgsveld tot stand zal kunnen komen.

Overigens werd het ondoenlijk geacht eene wet voor een bepaalden tijd te wijzigen, met het gevolg dat zij na dien tijd weder in den vroegeren vorm zou herleven. Van zulk eene methode van wetgeving bestond, naar men meende, geen enkel voorbeeld.

Wijziging der schutterijwet.

Art. 1.

Letter b. Sommige leden waren van oordeel, dat, indien men wijziging wenscht te brengen in art. 3 der wet, een voorstel tot het vervallen van de onbillijke vrijstelling der lijf- en huisbedienden niet mocht ontbreken.

Letter d. De bedoeling der voorgestelde wijziging van de eerste zinsnede van art. 42 is, naar het schijnt, het houden van oefeningen op Zondag te beperken. Maar die wijziging zal ten gevolge hebben dat de commandanten der schutterijen ten deze volkomen vrij zullen zijn, en zelfs de bevoegdheid zullen hebben de oefeningen gedurende kerktijd te doen plaats hebben.

Volgens de wijziging, voorgesteld ten opzichte van de laatste zinsnede, zal degene, die twee jaren bij de militie te land heeft gediend, in vredetijd van de oefeningen worden vrijgesteld, maar degene, die twee jaren bij de zeemilitie diende, daarentegen verplicht zijn aan de oefeningen deel te nemen. Voor dit onderscheid bestond te minder reden, waar de Regeering geene wijziging van art. 160 der militiewet heeft voorgesteld. Immers zijn volgens dit artikel van schutterlijken dienst in vredetijd vrij de zeemiliciens, die hun dienstdag als zoodanig volbracht hebben. In de laatste jaren van dien dienst worden zij echter volstrekt niet geoefend en er bestaat dus evenveel reden om ze na twee, als na vier of acht jaren dienst bij de zeemilitie van de schutterlijke oefeningen vrij te stellen.

In de laatste zinsnede van art. 42 worden en naar de bestaande en naar de voorgestelde redactie ook van oefeningen vrijgesteld de schutters, die de noodige bekwaamheid bezitten of verkregen hebben. Men vroeg, wat onder de uitdrukking »de noodige bekwaamheid» te verstaan is, en wie te oordeelen heeft of die bekwaamheid verkregen is. Tot dusverre is, naar het schijnt, aan deze wetsbepaling geen uitvoering gegeven. Waarom is hieraan niet de hand gehouden?

Ten slotte werd gevraagd of de Memorie van Toelichting in dien zin is te verstaan, dat de Regeering dit wetsontwerp zal handhaven, al mocht dat tot tijdelijke versterking der militie verworpen worden.

Aldus vastgesteld den 4den December 1891.

RUTGERS VAN ROZENBURG.

LAND.

SCHIMMELPENNINCK VAN DER OYE.

VAN DER FELTZ.

GUYOT.

NOTA.

Krachtens art. 26 van het Reglement van Orde veroorlooft de ondergeteekende zich de volgende opmerkingen, betreffende de voorgestelde tijdelijke versterking der militie, schriftelijk ter kennis te brengen; zich vooral wegens de te berde gebrachte cijfers minder leenende tot mondelinge mededeeling.

De hier voorgestelde voorziening geldt eene partieele regeling, buitendien van geheel tijdelijken aard. De sterkte eener krijgsmacht hangt toch in hoofdzaak van twee factoren af: het jaarlijksch contingent en den diensttijd. Het product van die beiden geeft (na den noodigen aftrek voor het verloop) de legermacht aan, waarover men beschikken kan.

De Regeering laat zich thans niet uit over de totale sterkte van de legermacht die zij noodig acht; nopens het daartoe benodigd jaarlijksch contingent valt dus uit dit wetsontwerp geen besluit te trekken. De omstandigheid intusschen, dat een totale diensttijd van niet meer dan tien jaar wordt voorgesteld, wettigt het vermoeden dat bij eene definitieve regeling een contingent zal voorgesteld worden, aanzienlijk hooger dan 't welk thans gelicht wordt; — tenzij ditmaal slechts een diensttijd van tien jaar wordt voorgesteld, dewijl met de *aanwezige* lichtingen in 1894 er tien in dienst zullen zijn, en de Regeering vertrouwt dat in genoemd jaar de definitieve regeling wel tot stand zal zijn gekomen.

Wegens het tijdelijk karakter dat aan het wetsontwerp gegeven is, ware hetzelfde resultaat te verkrijgen geweest, door het voetspoor der vorige Regeering te volgen en jaarlijks, tot 1894, een wetsontwerp in te dienen, voorstellende de in dienst zijnde lichtingen niet te ontslaan. De Regeering heeft er de voorkeur aan gegeven deze jaarlijksche voorstellen in één voorstel samen te vatten. Op zich zelf beschouwd heeft de ondergeteekende daartegen geen bezwaar, ook dewijl dientengevolge de beoordeeling op zui-verder terrein wordt gebracht. Thans behoeft toch niet meer te worden nagegaan in hoever de buitengewone omstandigheden, in art. 6 der militiewet bedoeld, werkelijk aanwezig zijn om het voorstel te rechtvaardigen, maar alleen in hoever versterking der nationale militie op zich zelve noodig en urgent is. Omtrent die urgentie bestaat bij den ondergeteekende geenerlei twijfel.

Intusschen acht hij een voorstel om den totalen diensttijd op slechts tien jaar te bepalen, tegenover eene ophanden zijnde definitieve regeling, als antecedent niet zonder bedenking, en zou hij in geen geval omtrent die definitieve regeling daardoor iets willen praejudicieeren.

De Regeering had buitendien, naar de meening van den ondergeteekende, dit voorstel indienende, noodzakelijk een stap verder moeten gaan, en maatregelen moeten beramen om te voorzien in de behoefte aan kader, die het gevolg zal zijn van de voorgenomen versterking der militie.

Wordt het voorstel tot wet verheven dan kan voor de landmacht aan miliciens beschikt worden (het verloop in rekening brengende):

in 1892 over acht lichtingen (1885 t/m 1892), sterk $10\,400 \times 6,94$ (1) of 72 176 man;

in 1893 over negen lichtingen (1885 t/m 1893) sterk $10\,400 \times 7,75$ of 80 600 man;

in 1894 over tien lichtingen (1885 t/m 1894) sterk $10\,400 \times 8,55$ of 88 920 man.

Hierbij voegende 4500 vrijwillig dienenden, niet tot het kader behoorende (zie staat B behoorende bij hoofdstuk VIII, Staatsbegroting voor 1892), brengt dit de beschikbare macht voor de genoemde jaren onderscheidenlijk in ronde cijfers op 76700, 85100 en 93400 man.

(1) Zie over dezen en de volgende coëfficiënten, betreffende het verloop gebruikt, bijlage E van de Memorie van Toelichting der ontwerp-legerwet.

Nu zal het wel geen overdreven eisch geacht worden wanneer men ter behoorlijke encadreeing daarvan, op voet van oorlog, de staven niet meetellende, rekent noodig te hebben per 100 man gemiddeld 2 officieren (kapiteins en luitenants), 4,5 sergeanten en 4 korporaaals, dus in:

	1892.	1893.	1894.
aan officieren	1534,	1702	1868;
aan sergeanten	3451,	3829	4203;
aan korporaaals	3068,	3404	3736.

Volgens de staten A, B, C, D en E der Staatsbegroting voor 1892, waren op 1 Juli 1891 beschikbaar, de staven niet meerekenende:

aan vrijwillig dienenden: 1289 officieren (kapiteins en luitenants), 2691 sergeanten (of fouriers) en 2379 korporaaals;

voorts aan miliciens: 2 officieren, 466 sergeanten en 3070 korporaaals, blijkbaar behoorende tot de zes lichtingen 1885 t/m 1890.

Er schijnt dus bij het tegenwoordig gehalte der militie op gerekend te kunnen worden, dat eene lichting van 10 400 man het eerste jaar na de inlijving stof levert voor $\frac{466}{5,29}$ of 88 sergeanten en $\frac{3070}{5,29}$ of 580 korporaaals;

zoodat er aan militiekader beschikbaar kunnen zijn:

in 1892 . . .	88 × 6,94 of 610 sergeanten;
	580 × 6,94 of 4025 korporaaals;
in 1893 . . .	88 × 7,75 of 682 sergeanten;
	580 × 7,75 of 4495 korporaaals;
in 1894 . . .	88 × 8,55 of 752 sergeanten;
	580 × 8,55 of 4959 korporaaals.

Aannemende dat het aantal vrijwillig dienenden gedurende die jaren op dezelfde hoogte blijft, kunnen dus aanwezig zijn:

	Officieren.	Sergeanten.	Korpo
in 1892 . . .	1291	3301	6404
in 1893 . . .	1291	3373	6874
in 1894 . . .	1291	3443	7338
Mitsdien zullen ontbreken:			
in 1892 . . .	243	150	>
in 1893 . . .	411	456	>
in 1894 . . .	577	760	>

terwijl overcompleet zullen zijn:

in 1892 . . .	>	>	2336
in 1893 . . .	>	>	3470
in 1894 . . .	>	>	3602

Er zal dus van den aanvang af een verontrustend incompleet in de gewichtig-te elementen van het encadrement bestaan, dat zich later nog sterker zal doen gevoelen bij eventueele verhooging van het jaarlijksch contingent. Aanvulling daarvan uit het aanzienlijk overcompleet van korporaaals zal ten deele niet mogelijk zijn, ten deele niet kunnen geschieden dan ten nadeele van de deugdzaamheid der legermacht in haar geheel.

Overigens ligt het voor de hand dat de bezwaren der aanvulling toenemen naarmate men, de militie versterkende, er langer mede wacht den aanvoer van personeel voor den officiersrang en den graad van sergeant behoorlijk te verzekeren.

Dat hiervoor geen maatregelen worden voorgesteld acht de ondergeteekende eene belangrijke leemte in het hier aangeboden wetsontwerp.

De Regeering schijnt te trachten dit nadeel te verminderen door de drie oudste lichten niet in organieke eenheden te doen optreden, maar bij de depots in te deelen. Intusschen zal zich ook dáár de behoefte aan kader niet minder doen gevoelen, zoowel om de geleden verliezen aan te vullen en in het encasement der uit de depots te vormen reserve-afdeelingen (zie lid 6 der Memorie van toelichting) te voorzien, als voor de herhalingsoefening der bij de depots achterblijvende oudste drie lichten.

Ingediend 11 November 1891.

SCHIMMELPENNINCK VAN DER OYE.

NOTA.

De ondergeteekende wenschte naar de bevoegdheid hem door het Reglement van Orde gegeven, eenige beschouwingen over dit wetsontwerp in eene afzonderlijke Nota neer te leggen.

Op den voorgrond staat, dat deze wet tot tijdelijke versterking der nationale militie niet als eene gewone »noodwet» kan worden beschouwd. Het beroep op de »buitengewone omstandigheden» van art. 6 der wet op de nationale militie blijft achterwege. De bezwaren vroeger tegen eene zoodanige »noodwet» ontwikkeld zullen dan ook achterwege moeten blijven. Immers — de vraag wordt in alle bescheidenheid gesteld — tegen deze »noodwet» gelden niet, ook niet met het oog op eene definitieve regeling, de bezwaren sedert Mei 1888 aangevoerd tegen de wetten op dit punt door eene vorige Regeering ingediend? De definitieve regeling zal toch door deze provisorische maatregelen niet worden vertraagd?

Toch draagt deze »noodwet» een eigenaardig karakter. Immers deze wet is te gelijker tijd »noodwet» en te gelijker tijd iets anders. Zij voorziet in een bestaanden nood en zij werkt tevens als eene soort overgangswet of wet van voorbereiding. Eene nieuwe wet »tot regeling van den verplichten krijgsveld in zijn geheelen omvang vordert tijd, en geeft die wet al in de toekomst de gewenschte versterking, zij werkt op tijd».

De ondergeteekende — het zij hem geoorloofd dit op te merken — durft niet te beslissen hoe langen tijd deze nieuwe wet zal moeten wachten, alvorens zij kan werken op tijd. Al huldigt hij gaarne de manhafte bedoeling waarmede de tweede zinsnede in art. 3 van het wetsontwerp is gesteld, hij erkent tevens, dat het hem niet wel mogelijk is te vermoeden op welke berekening de mogelijkheid berust dat vóór 1 Januari 1895 een definitief wetsontwerp tot stand zal komen, met name niet wanneer hij ten opzichte van het kiesrecht de verklaringen der Regeering wel overweegt. Want, al vorderen de verzameling en bewerking der voor de regeling van het kiesrecht noodige bouwstoffen en geveens eenige tijdruimte, de Regeering, die van de Kamer vertrouwt, dat zij met bekwaamen spoed de overweging en afdoening van deze regeling zal willen bevorderen, zal zeker zelve niet in gebreken blijven de voordracht »met bekwaamen spoed» in gereedheid te brengen en »behoudens inachtneming der grondwettige voorschriften» hare indiening te doen volgen. De Regeering zelve toch meent dat uit het medegedeelde de plaats welke het kiesrecht in het werkplan der Regeering inneemt kan blijken en »het tijdstip, waarop de Kamer zich daarmee zal kunnen bezighouden derhalve reeds bij benadering te bepalen» is.

Zeker — de Regeering kan niet anders dan instemming op hare uitspraak verwachten — »in het daaraan voorafgaande tijdstip noodzakelijk ter voorbereiding en overweging der nieuwe kieswet» behoeft de Kamer zich niet, althans niet krachtens eenige wettelijke bepaling geheel of gedeeltelijk aan wetgevend arbeid te onttrekken. Maar de vraag is of zij zich, vooral waar het betreft de regeling der defensie, daaraan niet onttrekken zal. Op dit punt is, zoo luidt dan het bezwaar tegen dien arbeid, door de »noodwet» reeds

eene »voorziening» getroffen. Het is verder niet onmogelijk dat de voorbereiding en overweging van eene nieuwe kieswet en die van een nieuwe legerwet met elkander om den voorrang zullen dingen. En waar nu bij de behandeling van het wetsontwerp-BERGANSIUS, reeds de eisch vernomen werd om de gewone verkiezingen aan die behandeling te doen voorafgaan, daar zal die eisch niet minder luide klinken als de gewone verkiezingen misschien niet juist om het tijdstip waarop, maar zeer zeker om de nieuwe regeling krachtens welke zij zullen worden gehouden, ongewone mogen worden genoemd.

De steller dezer Nota wenschte zich niet in te laten met de vraag of eene »noodwet» onder deze omstandigheden gewenscht is, of het niet beter ware geweest na passende voorbereiding onmiddellijk met eene definitieve wet op te treden. Hij onthoudt zich zelf van de opmerking dat, in verband met sommige vroegere uitspraken, zulk een optreden had moeten worden verwacht. De door hem medegedeelde opmerkingen dienen alleen om het zijns inziens buitengewone karakter dezer niet uit buitengewone omstandigheden geboren »noodwet» aan te geven.

Het schijnt hem dan ook plicht de voorname bepaling van deze wet aan een nauwgezet onderzoek te onderwerpen.

De voorname bepaling dezer wet nu is geen andere dan deze: verdubbeling van den diensttijd voor de ingelijfd bij de militie te land en ter zee.

Verdubbeling van den diensttijd . . . de Memorie van Toelichting is waar zij mededeelt »dat voor de ingelijfd bij de militie te land thans feitelijk een zevenjarige dienst bestaat» onvolledig en voorbarig tevens. Onvolledig omdat de zevenjarige diensttijd alléén geldt voor de ingelijfd van 1885. Voorbarig omdat de wet betreffende de ingelijfd van 1886 nog zou moeten worden verlengd en voor de volgende lichting nog zou moeten worden vastgesteld.

Kan men nu deze verdubbeling noemen »eene zoodanige verlenging van den diensttijd der militie, als waardoor op de dienstplichtigen geen noemenswaardig meerdere druk wordt gelegd»? Men mag het, op goed gezag, betwijfelen. Toen de Minister BERGANSIUS in 1888 over de verlenging van den diensttijd iets dergelijks uitsprak, meende de heer SEYFFARDT, lid der Tweede Kamer, dat men zulk een wet maakte *alleen met het oog op den oorlog* en dat de druk dan waarlijk geen geringe heeten mocht. Wordt nu deze wet somtijds gemaakt met het oog op den vrede?

Wordt verder deze druk verminderd door het opheffen van alle belemmering in het aangaan van een huwelijk en in het zich begeven buitenslands?

De volgende woorden van wijlen den generaal REUTHER geven én op de hoofzaak én op dit punt antwoord:

»Voor het leger wordt een diensttijd van omstreeks 5 jaar bij een eerste oefeningstijd van één jaar doelmatig geacht.

»De soldaat moet gehecht zijn aan het korps waarbij hij dient. Door een goeden korpsgeest worden de troepen van elk korps aan elkander verbonden, zij verkrijgen gemeenschappelijke belangen, en zij zien in het korps, waarbij zij dienen, hun militair gezin. Vooral indien de soldaat met die gevoelens bezielde is, zal hij er toe gebracht worden, ook in den strijd en met de wapens in de hand, de eer en de roem van dat korps te willen handhaven, en zal er emulatie tusschen de verschillende korpsen van het leger ontstaan, eene emulatie die bij de troepen de zucht zal doen geboren worden, om zelfs ten koste van de grootste inspanning, hun korps boven de anderen te doen onderscheiden.

»De korte tijd, dien de dienstplichtigen in onze heden-daagsche volkslegers onder de wapens en bij hunne korpsen doorbrengen, is echter hoogst nadeelig voor den korpsgeest, en daarom dient bij het ontwerpen onzer militaire organisatie alles vermeden te worden waardoor die gehechtheid nog zou kunnen worden verzwakt.

»Bij het aannemen van een diensttijd van ongeveer 5 jaar voor het leger kunnen de herinneringen van den dienstplichtige aan het korps, waarin hij één jaar bij den aanvang van zijnen diensttijd gediend heeft, en waarbij hij na dien nog één of twee malen tot het houden van herhalingsoefeningen gedurende eenigen tijd is teruggekeerd, nog zoo levendig zijn, dat hij gehechtheid voor dat korps behoudt. Buitendien, veelal nog ongehuwd zijnde, is hij

Voorziening ter tijdelijke versterking van de Nationale Militie (63) en Wijziging van de wet op de schutterijen (65).

door geene sterke banden aan de burgermaatschappij verbonden. Doch welke gehechtheid voor het korps, waarin hij vroeger gediend heeft, zal bij het aannemen van een diensttijd voor het leger tusschen de 8 en 13 jaar bij den dienstplichtige kunnen overblijven gedurende het laatste geleelte van zijnen diensttijd, nadat hij gedurende verscheidene jaren als gezeten burger geleefd heeft, en zich door het huwelijk en door zijne geheele positie met al zijne gedachten, al zijne affectiën en al zijne belangen aan de burgermaatschappij zóódanig verbonden voelt, dat hij zelfs afkeerig is geworden van het militaire leven, en, in tijd van vrede, een verblijf onder de wapens van eenigen duur als eene ramp beschouwt? Buiten twijfel geene, en aangezien eene goede korpsgeest onmisbaar is voor de kracht van het leger, mag, zoo lang in ons leger de eerste oefeningstijd van één jaar behouden blijft, de geheele diensttijd bij het leger niet langer dan op ongeveer 5 jaar worden gesteld.

»Ook met het oog op de geoefendheid der troepen is zulks noodzakelijk. Het geleerde moet door herhalingsoefeningen worden onderhouden, doch het gaat niet aan hiertoe duizende gehuwden gedurende een eenigzins noemenswaardigen tijd uit hunne gezinnen te roepen. Bij alle legers van Europa wordt zulks zooveel doenlijk vermeden.»

Het gezag van dit betoog zal door niemand worden betwijfeld en door velen afdoende worden geacht. Het wordt echter niet weinig versterkt door de uitspraak van een ander krijgskundige, de heer VAN VLIJMEN, die bij de behandeling der jongste verlengingswet zeide:

»Het doet mij geweldig leed, dat ik met betrekking tot de verlenging van den diensttijd een paar keeren een goedkeurend votum heb uitgebracht in blind vertrouwen op deze Regeering. Het doet mij geweldig leed, omdat ik een diensttijd langer dan vijf, hoogstens zes jaar beschouw als in strijd met 's lands belang. Eu hier heb ik niet alleen het oog op de belangen der burgers, die door een langdurigen diensttijd schade lijden, maar vooral op het landsbelang met betrekking tot Nederlands staatkundige positie in Europa.

»Een diensttijd, die langer duurt dan zes jaar behoort bij een legerstelsel, dat, naar mijn oordeel, voor Nederland verderfelijker is, een stelsel, dat meer het denkbeeld van offensief dan van defensief op den voorgrond brengt en waarbij dan ook in den langdurigen diensttijd ligt opgesloten een langdurige eerste oefeningstijd. Ziedaar waarom ik niet langer kan medegaan met dergelijke wetsvoorstellen, nu de plaunen der Regeering onomwonden voor mij liggen.»

In zijne rede van 22 April 1891 heeft die geachte afgevaardigde zijne veroordeeling van een langdurigen diensttijd uitdrukkelijk en op dezelfde gronden herhaald.

Misschien zal men zeggen, dat deze gronden niet tegen de voorgestelde verdubbeling van den diensttijd kunnen worden aangevoerd. De Minister van Oorlog toch onthefte, krachtens art. 1, letter ff de ingelijfden bij de militie te land in de laatste drie jaren van de jaarlijksche inspectie en krachtens letter z in de laatste vijf jaren van de herhalingsoefeningen. Maar wordt dan deze geheele organisatie geen organisatie op het papier? En geldt hier dan niet het waarschuwend woord van den generaal REUTHER:

»dergelijke maatregelen (hebben) eene gevaarlijke zijde. Zij brengen de bevolking in den waan, dat organisatie en oefening in tijd van vrede niet noodzakelijk zijn, en zij maken haar onwillig om zich de moeite en opofferingen te getroosten, die van haar gevraagd moeten worden om zich tot de taak der verdediging voor te bereiden.

De vraag mag worden gesteld wat deze noodwet-troepen, aldus georganiseerd, in tijd van nood zullen beteekenen. Geldt van deze reserve-troepen niet eenigermate wat de heer VAN VLIJMEN van de landweertroepen der Regeering zeide op 22 April jl.: »Gedurende de twee laatste jaren van hun diensttijd in het leger hebben zij niet aan oefeningen deelgenomen?»

Het is dan ook niet vermetel te beweren dat de bezwaren tegen een langdurigen diensttijd ook bij deze noodwet ten volle blijven bestaan. Er is echter nog iets anders.

De ondergeteekende zou niet gaarne beweren, dat door de beslissing over deze noodwet reeds nu beslissingen over sommige bepalingen eener definitieve wet zouden worden gevraagd. Maar hij kan zich toch één zaak niet ontheven. De Regeering zegt in hare Memorie van Antwoord betreffende hoofdstuk I der Staatsbegroting: »Dat de invoering van den persoonlijken dienstplicht bij de regeling der defensie op den voorgrond moet worden gesteld, staat bij haar vast.»

Nu schijnt de vraag geoorloofd of men in de voorgestelde verdubbeling van den diensttijd geen wegbereiding tot den persoonlijken dienstplicht heeft te zien.

Het is toch vrij duidelijk dat de nummervisseling met den tienjarigen diensttijd moeilijk is overeen te brengen. Wegens den langeren diensttijd zal de nummervisselaar eene hoogere vergoeding vorderen. Maar hij, die een nummervisselaar behoeft, zal bezwaar maken die verhooging te betalen, daar hij vijf jaren langer al de risico waaraan de loteling zich bij de nummervisseling blootstelt zal moeten ondergaan.

Evenmin lijdt het twijfel, dat de prijs der plaatsvervangers zeer zal stijgen. Het moge waar zijn, wat men schijnt te beweren, dat de jongste verlengingswetten geen invloed op den prijs hebben uitgeoefend, die invloed zal zich na het vaststellen van deze wet onbetwistbaar doen gevoelen. Te meer, omdat men veilig mag aannemen, dat een niet gering deel van nummervisselaars en plaatsvervangers na hunne vijf jaren gediend te hebben, zich voor de volgende vijf jaren weder beschikbaar stelt. Ook met deze omstandigheid heeft men bij de vermoedelijke prijsbepaling der plaatsvervangers rekening te houden.

Het gevolg zou dan zijn dat het stellen van plaatsvervangers alleen voor de meer- en zeer-gegoeden mogelijk bleek. Nu is een der groote redenen, waarom de ondergeteekende zich tegen de invoering van den persoonlijken dienstplicht verzet, juist het belang dat de nijvere en landbouwende standen bij de plaatsvervangings hebben. Dit belang blijkt uit Bijl. O. van het verslag der Commissie van Voorbereiding.

Het staat bij den ondergeteekende vast, dat de Regeering geenszins langs dezen omweg tot den persoonlijken dienstplicht tracht te komen, maar feitelijk zal de werking van dit ontwerp daartoe leiden. En op welke wijzen. Door den wrevel op te wekken van hen, die door deze regeling zullen worden beroofd van eene mogelijkheid, die vroeger voor hen openstond. Immers het is maar al te waar, dat wie bijv. f 600 besteden kan machteloos is waar f 1000 wordt gevorderd.

De ondergeteekende zou met betrekking tot deze zaak, die voor hem van het hoogste gewicht is, gaarne van de Regeering eenige inlichtingen ontvangen. Hij zou wenschen te vernemen:

- Hoevele nummervisselaars weder als plaatsvervangers in dienst treden?
- Hoevele plaatsvervangers meerdere malen dienst nemen?
- Welke de gemiddelde leeftijd is der plaatsvervangers?

Mochten zijne vermoedens betreffende de werking der wet met opzicht tot de plaatsvervangings juist blijken, dan zou door deze wet niet alleen de druk op de 8 à 9000 militieplichtigen, die geen plaatsvervangers kunnen doen optreden, onevenredig worden verzaard, maar die druk zou nog over anderen, die nu van de bevoegdheid tot plaatsvervangings gebrusk maken, worden uitgebreid op eene wijze, waardoor aan landbouw en nijverheid onmiskenbaar schade werd berokkend.

En zoo ten gevolge van dit alles de beweging naar den persoonlijken dienstplicht toenam, dan zou die beweging, de ondergeteekende meent het te mogen herhalen, haar oorsprong hebben in den wrevel en den hijd der benadeelden.

SCHAEPMAN.

